

Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry
Hikivuorenkatu 29 A 21
33710 Tampere
p. 044 231 1096

VALITUS
9.11.2018

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere

Vaasan hallinto-oikeus

PL 24
65101 Vaasa
vaasa.hao@oikeus.fi

**Asia: VALITUS LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTON 10.10.2018
ANTAMASTA PÄÄTÖKSESTÄ 75/2018/2 VAITINARON VESISTÖTÄYTTÖ SEKÄ
VALMISTELULUPA, TAMPERE (Dnro: LSSAVI/3671/2017)**

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto päätti myöntää 10.10.2018 Tampereen kaupungin kiinteistötoimen hakemuksesta luvan (liite 1) vesialueen täytölle Näsijärven rannassa sekä luvan ryhtyä hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemista. Tällä valituksella vaadimme, että Vaasan hallinto-oikeus

1) kumoaa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen myöntää lupa valmistelevien toimenpiteiden toteuttamiseksi ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemista. Valmistelevien toimenpiteiden eli hankkeen aloittamiseksi ei ole esitetty painavia perusteita eikä riittäviä takeita siitä, että valmistelevilla toimenpiteillä ei aiheuteta peruuntumattomia muutoksia vesistössä ja

2) kumoaa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen myöntää lupa täytölle, koska seuraavassa esittämillämme perusteluilla päätös ei ole lain mukainen, se on puutteellisesti perusteltu ja se sisältää lukuisia ristiriitoja.

Hankkeen suhde vesilakiin ja lainvoimaiseen kaavoitukseen

Vesilain 3 luvun 5 §:n mukaan asemakaava on otettava huomioon lupa-asiaa ratkaistaessa ja lupa ei saa merkittävästi vaikeuttaa kaavan toteuttamista alueella. Alueella voimassa olevissa asemakaavoissa (liitteet 2-5) ja alueella voimassa olevassa kantakaupungin yleiskaavassa (liite 6) ei ole merkintöjä, jotka tukisivat hankkeen tarkoitusta. Luvan hakija on ilmaissut selkeästi vesistötäytön tarkoitukseksi raitiolinjan ja kevyen liikenteen väylän rakentamisen.

Asemakaavamerkinnoissä suurin osa alueesta on merkitty virkistyskäyttöön ilman varauksia liikenneväylistä. Nähdäksemme tällaisen varauksen puuttuminen tarkoittaa sitä, että alueelle ei voida hakea lupaa täytölle, jonka tarkoituksena on liikenneväylien rakentaminen. Käytännössä täytön hakeminen liikenneväylien rakentamiseksi vaikeuttaa alueelle asemakaavassa osoitettua virkistyskäyttöä. Yleiskaavassa alue on varattu maiseman- ja luonnonhoitoon tarkoitetuksi lähivirkistysalueeksi ja vesialueeksi. Lisäksi täyttöalueen länsiosissa asemakaavassa on täyttökielto ja itäosissa on asemakaavassa uittotunnelialueeksi osoitettu merkintä.

Nähdäksemme vesistötäyttöön myönnetty lupa on vesilain 3 luvun 5 §:n vastainen, sillä aluehallintovirasto ei ole riittävästi ottanut huomioon alueella voimassaolevia asema- ja yleiskaavoja. Lisäksi aluehallintovirasto on lupapäätöksellään vaikeuttanut alueen kaavojen toteuttamista edellä mainitun lain kohdan vastaisesti. Myös Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto lupahakemukseen puoltaa näkökulmaamme, sillä ely-keskus toteaa täytön olevan kaavoituksen vastainen.

Tampereen kaupungin kiinteistötoimi on väittänyt hakemuksessaan, että alueen asemakaavat ovat vanhentuneita. Kuitenkin ympäristöministeriön ja Kuntaliiton ohjeistuksessa (liite 7) todetaan, että asemakaavan vanhentumiseen tarvitaan viranomaisen päätös. Hakija ei ole esittänyt minkään toimielimen päätöstä asemakaavan vanhenemisesta, eikä luvan myöntäjä ole tällaista vaatinut. Näin ollen ilman esitettyjä todisteita on oletettava, että kyseisessä lupapäätösasiassa asemakaavoja pidetään ajantasaisina, eikä vanhentuneina.

Vesilupien alisteisuus maankäytön suunnittelulle

Aluehallintovirasto on todennut Hämeenlinnan hallinto-oikeuden 10.7.2018 antamasta päätöksestä, että vesi- ja ympäristönsuojelulain mukainen lupaviranomainen on aluehallintovirasto. Kuitenkin Hämeenlinnan hallinto-oikeus on todennut edellä mainitussa päätöksessään, että **”esitettyjen selvitysten perusteella ei ole mahdollista riittävästi varmistua siitä, että uuden asuinalueen rakentamisen kannalta välttämättömät työt voidaan toteuttaa heikentämättä pohjavesialueen veden laatua tai antoisuutta. Asian selvittämistä ei voida jättää tulevien lupamenettelyjen varaan.”** (liite 8, s. 15-16) Asiassa on merkille pantavaa, että molemmissa tapauksissa suunnitellut täyttötöyt ovat samanlaiset ja niillä on samat vaikutukset ympäristöön. Pyydämme Vaasan hallinto-oikeutta ottamaan kantaa siihen, että voidaanko tapaukset rinnastaa eli voiko aluehallintovirasto antaa luvan samoille toimille, jotka Hämeenlinnan hallinto-oikeus on evännyt.

Näin ollen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolla ja Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle on erilaiset näkemykset siitä, missä viranomaisportaassa uuden asuinalueen mahdollistamat vesistötäytöt tulisi ratkaista. Aluehallintovirasto olettaa, että vesiluvat eivät ole alisteisia muulle maankäytön suunnittelulle, kun taas hallinto-oikeus katsoo maankäytön suunnittelun edeltävän kaikkea muuta lupaharkintaa. Pyydämme, että Vaasan hallinto-oikeus ratkaisee lupa-asoiden käsittelyyn liittyvän epäselvyyden ja vesilupien juridisen alisteisuuden maankäytölle maankäytön suunnittelun eduksi.

Hankkeen vaikutus Hyhkyn vedenottamoon

Hyhkyn vedenottamo hyödyntää Epilänharju-Villillän A pohjavesialuetta, joka saa ely-keskuksen lausunnon perusteella osan vedestään täyttöalueen rantaimeytymisen kautta:

”ELY-keskuksen näkemyksen mukaan isotooppitulokset kertovat merkittävästä rantaimeytymisestä, koska pintavettä on havaittu 250 metrin päässä rantavyöhykkeestä havaintoputkessa 948 (10%), joka sijaitsee harjuytimen eteläpuolella (Mäkinen 2018). Sen lisäksi pintavettä on tavattu jokaisella mittauskerralla havaintoputkesta PVP4, joka sijaitsee harjuytimen lähellä rantaimeytymisalueen virtassuuntaan nähden alapuolella.” (liite 1, s. 50)

Nähdäksemme hanke vaarantaa Hyhkyn vedenottamon käyttämän pohjaveden laadun, sillä tehdyillä tutkimuksilla ei ole kyetty varmistamaan pohjaveden imeytymisen vaikutusta täyttöalueella niin pieneksi, että täytöllä ei olisi vaikutusta pohjaveden laatuun.

Hankkeen vaikutus Tahmelan lähteeseen

Ely-keskuksen mukaan (liite 1, s. 20) Epilänharju-Villilän pohjavesialuetta voidaan laajentaa Pispalanharjun suuntaan meneillään olevassa pohjavesialueen rajauseroissa. Tällä laajennusalueella sijaitsee myös tunnettu ja suuri Tahmelan lähde. Geologian tutkimuskeskuksen selvityksen mukaan jopa 70 % lähteen vedestä ($1000 \text{ m}^3/\text{d}$) on muodostunut pintavedestä. Toistaiseksi ei ole varmaa tietoa, miten Tahmelan lähde liittyy Epilänharju-Villilän pohjavesimuodostumaan ja Näsijärven rantaimeytymiseen, mutta Ely-keskuksen mukaan ja mielestämme on erittäin todennäköistä, että Näsijärvestä tulevaa pintavettä imeytyy suuria määriä pohjavesimuodostumaan jossakin lähteen yläpuolella ja purkautuu sitten pohjavetenä Tahmelan lähteestä. Koska kyseessä oleva pohjavesimäärä on suuri, peräti 1000 kuutiometriä päivässä, pitäisi Näsijärven rantaimeytymisen vaarantava Vaitinaron täyttöhanke jo varovaisuusperiaatteen mukaisesti jättää toteuttamatta.

Hankkeen tarpeellisuus ja mitoitus

Hankkeen tarpeellisuutta perustellaan raitiotien ja kevyen liikenteen väylän rakentamisella. Epäselväksi jää, miksi edellä mainitut väylät tarvitsevat 100 metriä leveään täytön. Hakija ei ole hakemuksessaan esittänyt täyttöalueen leveydelle perusteita eikä luvan myöntänyt viranomainen ole vaatinut perusteita täyttöleveyden tarpeellisuudesta tai mitoitukselta.

Täyttötilavuuden vaikutus järvenpohjan kerrostumiin

Hankkeen sisällön kuvauksessa (liite 1, s. 3) täyttötilavuudeksi on mainittu $1,0 \text{ milj. m}^3$ sekä pinta-alaksi 9 hehtaaria. Tämä tarkoittaisi noin 11 metrin paksuista täyttöä ($\text{tilavuus} / \text{pinta-ala} = 1000000 \text{ m}^3 / 90000 \text{ m}^2 = 11,1 \text{ m}$). Suunnitellulla täyttöalueella vesisyvyys on alle 5 metriä (liite 1, s. 3). Täyttö ulottuisi siis yli 6 metriä järvenpinnan yläpuolelle. Tämä muodostaa huomattavan paineen järvenpohjan kerrostumiin. Päätöksessä ei ole mitenkään huomioitu näin korkea maanpäällistä täyttökerrosta eikä sen vaikutusta ympäristöön tai pohjaveden kerrostumiin.

Yleisesti mittava luohetäytön paine aiheuttaa liejun ja löysän saven purkautumista, mikä puolestaan aiheuttaa ravinteiden sekä haitta-aineiden vapautumista vesialueeseen. Näin on tapahtunut muun muassa Vaasan Pukinjärvessä (Yle Uutiset, 23.10.2018), missä tienvarren louhetäyttö aiheutti saastuneiden kerrostumien purkautumista vesistöön ja maan pinnalle.

Järvenpohjan kerrostumien kartoitus ja näiden vaikutus riskeihin ovat puutteellisia. Päätöksessä ja hakemuksessa ei ole otettu huomioon sitä, että kerrostumat mitä ilmeisimmin ulottuvat yhtenäisinä sekä toimenpidealueen sisä- että ulkopuolelle. Ennen kaikkea yhtenäiset löysät vesipitoiset savikerrostumat aiheuttavat riskin, koska täytön aiheuttaman paineen vuoksi löysä savi saattaa purkautua suojavaikkeen ulkopuolella. Tätä ei ole huomioitu riskiarvioissa.

Esitetyn riskin vakavuutta lisää se, että suunnitellun täyttöalueen läheisyydessä on todettu korkeita haitta-ainepitoisuuksia sekä suuria nollakuitukerrostumia. Vaarana on, että purkautuva aine syrjäyttää korkeasti haitta-ainepitoista sedimenttiä ja nollakuitua toimenpidealueen ulkopuolella, jolloin myrkylliset aineet sedimentistä vapautuisivat ja nollakuitu huuhtoutuisi ympäristöön. Niinpä katsomme, että geologisen tutkimuksen pitäisi ulottua paljon laajemmalle alueelle kuin suunnitellulle täyttöalueelle. Lisäksi riskiarvio pitäisi ulottaa toimenpidealuetta huomattavasti laajemmalle alueelle.

Päätöksen selostus ristiriidassa havainnekuvan kanssa

Suunnitellun alueen kuvaus ja yhteenvedo ovat pahasti ristiriitaisia. Päätöksessä (liite 1, s. 6) selostetaan ”**Suunnittelualueella järven pohjassa päällimmäisenä kerroksena on liejua tai savea, kerrospaksuuden vaihdellessa enimmillään 4 - 5 m välillä. Pehmeän pintakerroksen alapuolella on paksuja silttikerroksia, joiden paksuus vaihtelee 7 - 13 m välillä. Rannan läheisyydessä liejukerroksen alapuolella on silttiä ja hiekkaa. Mentäessä kauemmaksi rantaviivasta, liejuisen maakerroksen alapuolella on pääosin laihaa savea, jonka kerrospaksuus vaihtelee 2 - 5 m välillä. Laboratoriossa määritetty saven vesipitoisuus on 35 - 45 %.**”

Havainnekuva (liite 1, s. 6) On pahasti ristiriidassa edellisen kanssa.

- a) Kuvassa päällimmäiseksi kerrokseksi on esitetty vettäläpäisemätön savi. Raportoinnissa puhutaan vain liejusta ja laihasta vesipitoisesta savesta, eikä vettäläpäisemättömästä savikerroksesta.
- b) Kuvassa vettäläpäisemättömän savikerrostuman on esitetty peittävän nykyisen Paasikiventien täytön reunan yli. Tämä tarkoittaisi, että vettäläpäisemätön savikerros olisi muodostunut vasta Paasikiven tien täytön jälkeen, mikä ei voi pitää paikkansa, koska tällaisen savikerroksen muodostuminen kestää tuhansia vuosia ja vaatii erityisiä olosuhteita. Paasikiventien täytöstä on noin 50 vuotta.

Toimenpiteiden ja rakenteiden teknisessä kuvauksessa (liite 1, s. 9) todetaan: ” **Vesistötäytön rakentamisessa tavoitteena on säilyttää täyttöalueen kohdalla pohjassa oleva heikosti vettä läpäisevä savikerros.**” Kohdealueen kuvauksessa ei ole mainittu tällaisen kerroksen olemassaolosta suunnitellulla täyttöalueella. Täyttöalueella on todettu liejukerros sekä kauempana rannassa oleva laiha savikerros (liite 1, s. 3). Heikosti vettä läpäisevä savikerros on todettu ainoastaan jo rakennetun täytön alla (liite 1, s. 3-4).

Epävarmuus haitta-aineiden liukoisuudesta

Ruoppausten yhteydessä aluehallintovirasto toteaa (liite 1, s. 7): ”**Mahdollisten liukoisten haitta-aineiden pidätyminen tulee testata liukoisuustestien avulla.**” Katsomme, että liukoisuustestit olisi pitänyt suorittaa ennen lupahakemuksen jättämistä järven pohjasta otetuista näytteistä.

Täytön vaikutus alueen virtausolosuhteisiin

Ympäristövaikutuksista todetaan (liite 1, s. 11) ” **Täyttö ei muuta alueen virtausolosuhteita.**” Väite on perusteeton. On ilmeistä, että rantaviivan muutos muuttaa aina myös järven virtausolosuhteita.

Pirkanmaan ely-keskus toteaa lausunnossaan, että alueelle on laadittava sellainen pohjaveden virtausmalli, jonka avulla voidaan luotettavasti arvioida vesistötäytön vaikutuksia rantaimetyymiseen ja muodostuman pohjavesiolosuhteisiin. Esitetty malli on kuitenkin todettu epäpäteväksi, josta ely-keskus lausuu seuraavaa:

”ELY-keskus katsoo, että pohjavesimalliin lisätyn kalliopohjavedenosuudelle ei ole mallinnusraportissa esitetty sellaisia tutkimustuloksia, että kalliopohjaveden purkautumista pohjavesimuodostumaan voitaisiin pitää uskottavana selityksenä pohjavesimallista puuttuvalle 800 m³/d vesimäärälle.” (liite 1, s. 50)

Aluehallintovirasto puolestaan toteaa:

”Matemaattinen malli, jonka lähtöarvoina käytetään epätarkkaa tietoa muodostuvan veden määrästä, ei tuota luparatkaisun kannalta merkittävää lisätietoa alueella muodostuvan veden määrää tarkasteltaessa.” (liite 1, s. 64)

Ely-keskuksen vaatimaa luotettavaa mallia ei ole siis pystytty laatimaan, eli päätös ei täytä ely-keskuksen edellytyksiä. Tämän myös aluehallintovirasto toteaa epäsuorasti päätöksessään.

Vaikutukset Näsijärven vedenlaatuun

Vaikutuksista järviveden laatuun todetaan (liite 1, s. 12): ***”Riskinarvion mukaan täytössä käytettävä louhe ei aiheuta Näsijärven vedenlaadulle muutoksia.”***

Tämä on ristiriidassa

1. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen lausunnon kanssa: ***”Pengerryksessä käytettävä louhe sisältää räjähdysainejäämiä, jotka ovat pääasiassa epäorgaanista, levien hyödynnettävissä olevaa tyyppiä. Tämä aiheuttaa vesialueen rehevöitymistä, mikä haittaa kalastusta ja aiheuttaa kalaston särkikalavaltaistumista.” (liite 1, s. 25)***
2. Näsijärven kalastusalueen muistutuksen kanssa: ***”Täyttölouhe tehdään räjäyttämällä ja louhinnan aikana louhokseen jää räjähdysaineista peräisin olevaa tyyppiä ja muita haitallisia aineita ja kiviä. Täyttölouheeksi suunnitellussa kalliossa on tutkimusten mukaan todettu arseenia ja kromia, joiden kynnysarvopitoisuudet ylittyvät. Täyttölouhoksen määrä on erittäin suuri, noin 1,0 milj. kuutiometriä. Louhosta ajettaessa veteen liukenevat aineet vesistöön ja aiheuttavat siellä pitkäaikaista haittaa kalastolle, ravuille ja pohjaeliöstölle. Lähialueen kalojen ja rapujen myrkyllisten aineiden pitoisuudet kasvavat ja niistä saattaa tulla syöntikelvottomia.” (liite 1, s. 35)***

Vaikutuksesta kalastoon ja kalastusalueeseen todetaan ***”Alueen läheisyydessä ei ole tiedossa kalojen kutualueita”*** (liite 1, s. 12). Tämä on ristiriidassa Näsijärven kalastusalueen lausunnon kanssa, jossa todetaan, että suunniteltu täyttöalue on lahnan ja hauen kutualuetta.

Hankkeen haitoista todetaan (liite 1, s. 14) ***”Rakennustöiden jälkeen vesistötäytöllä ei ole vaikutusta Näsijärven vedenlaatuun.”*** Tämä on ristiriidassa aiemman esityn riskiarvion kanssa (liite 1, s. 12): ***”Järven pohjaan tehtävät täytöt nostavat kiintoainetta ja ravinteita pohjan pehmeistä sedimenteistä vesifaasiin.”*** Liuenneilla ravinteilla on aina vaikutuksia järviveden veden laatuun, jotka saattavat olla pitkäaikaisia.

Päätöksessä ei ole myöskään huomioitu luohintatyön yhteydessä porauslaitteista mahdollisesti purkautuvaa hydraulijätettä, joka imeytyy louheeseen ja tulee huuhtoutumaan veteen. Vaikka määrät ovat oletettavasti melko pieniä (kuutiometriä kohden) niin huomattavan suuren täyttömäärän (noin 40 000 täysperävaunun kuormaa) sisältämä kokonaisöljykertymä saattaa muodostua huomattavaksi.

Suojausrakenteen toimintavarmuus

Ratkaisussaan aluehallintovirasto asettaa lupamääräyksiä (liite 1, s. 55) siitä, että Vaitinaron rantaan tehdään ***”pysyvä ja tiivis pohjaveden suojausrakenne, jolla Näsijärven veden ei-luonnontilainen imeytyminen pohjavesimuodostumaan estetään tai sitä rajoitetaan merkittävästi kaikissa olosuhteissa.”*** Tästä ei kuitenkaan ole esitetty vaatimuksia rakenteelle tai materiaaleille. Samoin puuttuu riskiarvio siitä, että aiheuttavatko vaaditut suojarakenteen työt riskiä Näsijärven veden laadulle ja vaikuttavatko ne syrjäytyvän liejun määrään.

Lisäksi aluehallintovirasto toteaa lupamääräyksissään, että suojarakenteen pitää ulottua ”**pohjassa olevan savikerroksen päälle**”. Pohjassa ei kuitenkaan ole todettu yhtenäistä savikerrosta vaan silttikerroksen päällä on liejua ja löysää savea (liite 1, s. 3).

Suojaverhon asennuslupaehdot ovat ristiriitaiset (liite 1, s. 56). Yhtäältä todetaan, että ”**Suojaverhon reitillä olevat uppotukit on poistettava ennen verhon asentamista**”. Toisaalta vaaditaan, että suojaverho pitää asentaa ennen uppotukkien poistoa.

Sedimenttinäytteiden haitta-ainepitoisuudet

Ratkaisussa todetaan, että ”**Hankealueen sedimenttinäytteissä ei havaittu haittaainepitoisuuksia.**” Tämä on ristiriidassa Näsijärven kalastusalueen tekemän muistuksen kanssa (liite 1, s. 35), jossa todetaan ”**Lielahden ja sen lähivesialueilla on tehty aikaisemmin useita sedimentti- ja pohjalietetutkimuksia, joissa on todettu kohonneita pitoisuuksia ja kynnysarvojen ylityksiä sinkin, kromin, lyijyn, kadmiumin, arseenin, kuparin, elohopean, TBT:n ja PCB:n pitoisuuksissa.**” Päätöksessä olisi pitänyt ottaa huomioon riskiarvion ja muistutuksen välinen ristiriita tai todentaa, että ne aikaisemmat tutkimukset eivät koske toimenpidealuetta.

Tampereella 9.11.2018

Marko Junkkari
puheenjohtaja
Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry

Jari-Pekka Tamminen
sihteeri
Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry

Heikki Toivonen
puheenjohtaja
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan piiri ry

Juho Kytömäki
sihteeri
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan piiri ry

Viitteet

Yle Uutiset, 23.10.2018, klo 09:30. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10469034>

Liitteet

Liite 1: Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätös 75/2018/2 Vaitinaron vesistötäyttö sekä valmistelupa (päätös annettu julkipanon jälkeen 10.10.2018).

Liite 2: Asemakaavan 3146 kartta. 17.8.1970.

Liite 3: Asemakaavan 5476 kartta. 3.12.1979.

Liite 4: Asemakaavan 5671 kartta. 29.5.1981.

Liite 5: Asemakaavan 7303 kartta. 12.7.1995.

Liite 6: Kantakaupungin yleiskaavan 27.5.1998 kartta 1. Maankäyttö. 30.7.2004.

Liite 7: Ajankohtaista kaavoituksesta. Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto. Huhtikuu 2012.

Liite 8: Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätös 18/0259/2 Yleiskaavan hyväksymistä koskevat valitukset (annettu julkipanon jälkeen 10.7.2018).